

Fiala, Jiří

P. Emmanuel de Boye, S.J., v Olomouci : ze života jezuitského hodnostáře

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. V, Řada literárněvědná bohemistická. 2005, vol. 54, iss. V8, pp. [57]-73

ISBN 978-80-210-4397-8

ISSN 1213-2144

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/104965>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

JIŘÍ FIALA

P. EMMANUEL DE BOYE, S.J., V OLOMOUCI

(Ze života jezuitského hodnostáře)

Třebaže příjmení P. Emmanuela de Boye¹ zní francouzsky, narodil se tento příslušník české provincie Tovaryšstva Ježíšova dne 12. října 1639 v Praze, to znamená v roce, kdy na Prahu dne 30. května zaútočil švédský maršál Johan Gustafsson Banér (1596–1641). Město však jeho vojenská posádka a měšťanské oddíly ubránily, a tak Banér, když poničil dělostřelbou Nové Město a Vyšehrad, již 2. června 1639 od Prahy odtáhl. „Mravů byl drsných, nestřídmý a prostopášný,“ praví o maršálu Banérovi *Ottův slovník naučný*, a pokračuje: „Ženat byl třikrát, z pěti dítek přežila jej jedna dcera a syn Gustav (nazývaný Gustavem Šíleným), který povýšen byv do stavu hraběcího (1651) zemřel 1677 (či 1681) jako místodržící v Anglii.“² Když bylo Emmanuelovi de Boye necelých devět let, pronikl v noci 25. července 1648 švédský generál Johan Kristofer Königsmark (1600–1663) s pomocí zběhlého císařského důstojníka Arnošta Ottovalského na Hradčany a na Malou Stranu a získal ve sbírkách Hradu a malostranských šlechtických palácích nesmírnou kořist, kterou nechal odvézt do Švédska. Staré Město Pražské dokázalo díky organizačním schopnostem svého primase Mikuláše Turka z Rosenthalu Švédům odolat, i když po Königsmarkovi dorazil k pražským hradbám dne 30. července švédský generál Arvid Wittenberg (1606/7–1657) a koncem září 1648 armáda falckraběte Karla Gustava II. (1622–1660, od roku 1654 švédského krále Karla Gustava X.). Od 11. října do 1. listopadu 1648 (tj. již po uzavření vestfálského míru 24. října 1648) se o Prahu tvrdě bojovalo a v zápase o bytí či nebytí srdce Království českého se neméně jako při předchozím obléhání Starého Města Pražského vyznamenávali pražští studenti.

Na rozdíl od otrlých švédských válečníků musel být Emmanuel de Boye mládeneček mravů veskrze jemných, co do tělesných žádostí vzácně střídmý

¹ Základní biografické údaje o P. Emmanuelovi de Boye publikovaly Ivana Čornejová a Anna Fechtnerová, *Životopisný slovník pražské univerzity, Filozofická a teologická fakulta 1654–1773*, Praha 1986, s. 35–37, dále viz Fechtnerová, Anna: *Rektoři koleji Tovaryšstva Ježíšova v Čechách, na Moravě a ve Slezsku do roku 1773*, sv. I. – Čechy, Praha 1993, s. 54, sv. II – Morava, Slezsko, Praha 1993, s. 331–332.

² Cit. podle faksimilové edice OSN na CD-ROM, sv. III, s. 228–229.

a andělsky cudný, jinak by nemohl dne 16. října 1654, tj. čtvrtého dne po svých patnáctých narozeninách, vstoupit do Tovaryšstva Ježíšova. Následující dvě léta tudíž strávil v brněnském jezuitském noviciátu, přičemž byl současně studentem zdejšího jezuitského gymnázia; poslední gymnazijní třídu – rétoriku – absolvoval na gymnáziu při jindřichohradecké koleji TJ. V letech 1658 až 1660 byl posluchačem Filozofické fakulty Karlo-Ferdinandovy univerzity, byly mu též svěřeny povinnosti „vizitátora při stavbě“, rozumí se barokních budov Klementina, zahájené v roce 1653 a ke zdárnému konci přivedené až v roce 1722; k roku 1662 je Emmanuel de Boye uváděn jako profesor humanitních tříd gymnázia při koleji TJ v Jindřichově Hradci. Na teologická studia vyslali řádoví představení dvaadvacetiletého magistra svobodných umění Emmanuela de Boye do Říma, kde pobyl dvě léta; jako vysvěcený jezuitský páter plnil pak P. Emmanuel de Boye blíže neznámé úkoly až do roku 1667, jež věnoval v telčském jezuitském terciátu exerciciím a posilováním své připravenosti pro náročné působení jak v jezuitské komunitě, tak na akademické půdě staroslavné Karlo-Ferdinandovy univerzity v Praze, zásluhou Tovaryšstva Ježíšova navrácené římskokatolické víře. Jak dokládá několik listů pátera de Boye generálnímu představenému Tovaryšstva Ježíšova, toužil tento jezuita po jediném – aby se směl vydat jako misionář do zámoří, jenže jeho snaha podílet se na šíření římskokatolické víry mezi indiány, Mikronésany, Polynésany, Japonce, Číňany či Kočinčičany (jak se tehdy označovali obyvatelé Zadní Indie) vycházela naprázdno. Páter E. de Boye tedy alespoň shromažďoval rozličné zprávy z exotických zemí, korespondoval s řádovými spolubratři, jimž se poštěstilo odcestovat na daleké misie, a později věnoval dvěma jezuitským misionářům z Moravy (prošlým během studia olomouckou kolejí Tovaryšstva Ježíšova), obsáhlejší, knižně vydaná elogia (oslavné nekrology), heuristicky nadmíru cenná pro dějiny Tovaryšstva Ježíšova a jeho působení v koloniálních dominiích evropských států – byli to P. Augustin Strobach (1646–1684), rodák z Jihlavy, usmrčený domorodci v Mikronésii na Rotě, jedním z Mariánských ostrovů, a P. Jindřich Václav Richter (1652–1796), rodem z Prostějova, ubitý indiány v Amazonii.³

Roku 1668 působil P. Emmanuel de Boye na pražské filozofické fakultě jako profesor etiky, v letech 1669–1671 byl na téže fakultě činný jako profesor filozofie, následující dvě léta přednášel kontroverzní neboli polemickou teologii na pražské teologické fakultě, přičemž vykonával i úřad jejího děkana; dne 2. února 1673 se stal složením čtyř slavných slibů jezuitským profesem („professus quattuor votorum“). Vydal též tiskem několik souborů tezí ze scholastické filozofie a roku 1671 hagiografickou kompilaci (podle Ondřeje Schotta) věnovanou jezuitskému světcí Františku Borgiovi (1510–1572), a to u příležitosti Borgiova svatořečení papežem Klementem X. dne 12. dubna téhož roku.

³ Viz zejm. Kalista, Zdeněk: *Cesty ve znamení kříže*, 2. vyd. Praha 1947, s. 55–97 (249–266); *Česká touha cestovatelská (Cestopisy, deníky a listy ze 17. století)*, Praha 1989, s. 424–435.

Čtvrtá probace byla podmínkou pro zastávání vyšších úřadů v Tovaryšstvu Ježíšovu, ale tehdy se P. Emmanuelovi de Boye přece jen podařilo realizovat své misijní záměry, i když ne v exotických zemích, ale na severu Evropy – v roce 1674 se odebral na misii do Švédska. Můžeme předpokládat, že se páter Emmanuel předtím pilně učil švédsky, neboť bez znalosti jazyka obyvatel Švédského království, propadlých vesměs luteránství, by jeho misionářské zanícení zůstalo bez účinku. Tehdy už Švédsku nevládla královna Kristina Augusta (1626–1689), neboť tato pověstná mužatka se v roce 1654 vzdala trůnu i pobytu ve své vlasti a konvertovala k římskokatolické víře k velikému rozhořčení protestantů a neméně veliké radosti katolíků v čele s papežem Alexandrem VII., nežli se ukázalo, že se svéhlová Kristina nehodlá podrobovat ani papeži, ani následovníkům sv. Ignáce z Loyoly. Po smrti svého nástupce na švédském trůně Karla X. Gustava (1622–1660) se Kristina objevila ve Švédsku s návrhem, že v případě smrti churavého Karla XI. by se ujala opět švédské koruny; nesetkala se ale s pochopením a ještě s větší nepřízní Švédové uvítali Kristinu při její další, manifestačně prokatolické návštěvě skandinávské domoviny v roce 1667. Kristina tehdy v pospěchu Švédsko opustila a po neúspěšné snaze o získání polského trůnu v roce 1668 se natrvalo usadila v Římě, kde kolem sebe vytvořila privátní akademii umělců a učenců (pozdější *Academia degli Arcadi*).

V roce 1674, během ne zcela ročního misionářského pobytu P. Emmanuela de Boye ve Švédsku, seděl na švédském trůně sedmnáctiletý Karel XI. (1655–1697), jenž se roku 1672 ujal vlády, neboť doposud za něj vládla jeho matka Hedvika Eleonora Holštýnsko-Grotopsá s pěti nejvyššími zemskými úředníky. Jak probíhala švédská misie pražského jezuita, kde ve Švédsku pobýval a co tu zažil, nemáme tušení, víme jen, že stav Švédského království po regentské vládě byl žalostný a že sám Karel XI. se vzápětí zapletl do nijak úspěšné války s Dány, Branibory a římskoněmeckým císařem Leopoldem I.

Po návratu do Prahy ještě téhož roku 1674 se P. Emmanuel de Boye ujal na pražské teologické fakultě opět přednášek z kontroverzní teologie, v letech 1675–1677 přednášel teologii spekulativní. Poslední dvě léta sedmého desetiletí 17. století pak páter de Boye strávil v jezuitském terciátu v Telči jakožto instruktor terciářů, zpovědník a „corrector lectionum mensae“ (dohlížitel na hlasitou četbu duchovní literatury během stolování).⁴

Ke dni 21. března 1681 se P. Emmanuel de Boye ujal prvního z celkem čtyř svých rektorátů, a to v Olomouci. Jak dokládají záznamy v jeho rektorském diariu,⁵ nedlouho poté musel řešit naléhavé žádosti řeholních učilišť v premonstrátském konventu na Hradisku a dominikánském klášteře u kostela sv. Michala o povolení vyvěšovat teze absolventů těchto učilišť na městských branách. Ač

⁴ Viz Čornejová, Ivana – Fechtnerová, Anna, c. d.

⁵ Obě rektorská diaria z doby působení P. Emmanuela de Boye jsou dochována ve dvou časově příslušných konvolutech diarií rektorů koleje a univerzity Tovaryšstva Ježíšova v Olomouci uložených v Moravském zemském archivu v Brně, fond E 28 – Jezuité Olomouc, sign. II 2 a II 3. Některé pasáže z těchto diarií komentoval Josef Pucek, *Diáře rektorů olomoucké koleje a univerzity, Střední Morava* 13, 2001, s. 114–115; 14, 2002, s. 76.

šlo o narušení univerzitního privilegia, rektor de Boye zaujal smířlivé stanovisko – oběma řeholím vyvěšovat teze povolil, ale jen po dobu svého rektorského působení.⁶ A tak nic nenarušilo honosnou promoci šesti premonstrátů na doktorie teologie, která se odbývala 5. srpna 1682 v jezuitském kostele Panny Marie, v němž bylo pro ten účel postaveno „ingens theatrum“ (obrovité jeviště).⁷ Neméně pompézní byla dne 25. června 1683 disputace hraběte z Thürheimbu, jenž dedikoval své filozofické „emblemata“ císařovu synu (tj. teprve čtyřletému Josefovi, pozdějšímu císaři Josefovi I.; druhý syn císaře Leopolda I. Karel, budoucí císař Karel VI., se narodil 1. října 1685), zastoupenému královským komisařem Filipem z Lichtensteina. Poslední „argumentum“ předložil „defendentovi“ rektor P. Emmanuel de Boye a na sám závěr disputace dekoroval královský komisař hraběte Thürheimba zlatým řetězem.⁸

Rektorský úřad však přinášel páterovi de Boye též nemalé svízele. Po celý měsíc květen 1682 docházelo v Olomouci ke studentským „tumultům“, neboť zdejší akademikové opět protestovali proti narušování akademických výsad vojenskými hlídkami, které bez ohledu na akademickou jurisdikci jímaly studentské výtržníky a odváděly je k potrestání nikoli k univerzitnímu pedelovi, nýbrž na vojenskou strážnici. Během šarvátek mezi studenty a vojáky pevnostní posádky tekla krev na obou stranách; vojenský velitel hejtman („capitaneus“) Schertz a krajský hejtman Antonín Sak z Bohuněvic proto naléhali na rektora de Boye, aby zjistil podněcovatele „tumultů“. Šest studentů, které 25. května stráž přistihla při jakési výtržnosti, nato přenocovalo v akademickém karceru, nazývaném studenty „kurník“, latinsky „ornithoboscum“, a rektor uvalil na studenty zákaz vycházek po deváté hodině večerní.⁹

Rozmíšky mezi olomouckými univerzitními studenty a vojáky zdejší posádky či městskou stráží se v následujícím roce 1683 ukázaly jako zcela malicherné, neboť se rozhořel další válečný konflikt habsburské říše s říší Osmanskou. Tureckou expanzi do střední Evropy tehdy podnítil odpor v Uhrách vůči císaři Leopoldovi I.; turecký velký vezír Merzifonlu Kara Mustafa paša (1634/1635–1683) se v první polovině roku 1683 spojil s uherskými rebelanty vedenými Imrichem Thökölym (1656–1705) a blížil se s mohutnou armádou k Vídni. Výstrahy před možným vpádem Turků či jejich spojenců na Moravu dorazily do Olomouce v prvních červencových dnech. Na základě usnesení válečné porady zemských stavů, kléru a olomoucké městské rady v sobotu 10. a v pondělí 12. července 1683, jíž se zúčastnili též jezuitský páter rektor a páteři regent a subregent konviktu, vybídl rektor starší jezuitské studenty, aby se zapojili do eventuální obrany města.¹⁰ Ti posléze utvořili akademickou milici („militia academica“) o 288

⁶ Moravský zemský archiv v Brně, fond E 28 – Jezuité Olomouc, sign. II 2, fol. 159r, 162v, 197r, 169r.

⁷ Tamtéž, fol. 174r.

⁸ Tamtéž, fol. 197v.

⁹ Tamtéž, fol. 165r, v, 166r, v., 167r.

¹⁰ Tamtéž, fol. 199v.

mužích, jimž byl jako „capitaneus“ (kapitán, hejtman) postaven do čela Matyáš František baron Lubotitz (psán též Lubetich) z Capelletu; studentská kompanie byla vyzbrojena v městské zbrojnici a ubytována ve městě. Slavnostní přísaha akademické milice na rektorské žezlo se konala 23. července 1683 před vojenským velitelem města a akademickým senátem.¹¹ Po nezbytném výcviku obdržela akademická milice válečnou korouhev („fendrychem“ – praporečnickem se stal Jan Křen) a dne 16. srpna 1683 se konalo za špitálem sv. Ondřeje (tzn. v místech nynější olomoucké čtvrti Letná) „Randewoy“, tzn. vojenská přehlídka, po níž se studentským milicionářům dostalo pohoštění včetně piva a vína.¹² Naproti tomu si olomoucký magistrát stěžoval biskupské konzistori, že někteří duchovní, obávající se Turků, z města zbaběle utekli; rektor de Boye oponoval této insinuaci soupisem členů jezuitské koleje, kteří nehledíce na válečné nebezpečí v Olomouci obětavě setrvali. Ze soupisu vyplývá, že se tehdy v koleji zdržovaly celkem 63 osoby, z toho 17 jezuitských páterů, devět scholastiků (studujících příslušníků Tovaryšstva Ježíšova), 17 koadjutorů (laických členů řádu) a 20 famulů (služebníků).¹³

Mezitím se utvořila protiturecká koalice států římskoněmecké říše a Polského království; na pomoc ohrožené Vídni vytáhl v čele polské armády sám polský král Jan III. Sobieski (1629–1696). První polské oddíly, asi 3000 najatých jízdních vojáků pod velením dvorského korunního maršálka Hieronyma Augustyna knížete Lubomirského (asi 1645–1706) dorazily k Olomouci 14. července 1683 a rozložily se táborem na olomouckém předměstí Ostrovech (v prostoru nynější ulice Komenského). Polský „campi dux“ (vůdce tábora) navštívil nazítří jezuitskou kolej, v jejíž knihovně ho uvítal vzletným proslovem P. Ferdinand Rudolf Waldthausen (1641–1707), budoucí rektor olomoucké koleje a univerzity TJ (od 3. srpna 1695 do 28. května 1697).¹⁴ Další části polské armády v počtu asi 7000 mužů vedených korunním hejtmanem Mikołajem Hieronimem Sieniawským (1645–1683) pochodovaly k Vídni kolem olomouckých hradeb 21. srpna 1683.¹⁵

Polského krále Jana III. Sobieského, jeho nejstaršího syna, šestnáctiletého Jakuba Ludvíka Sobieského (1667–1737), a početný králův doprovod slavnostně přivítali Olomoučané dne 26. srpna 1683 kolem sedmé hodiny večerní. Jak se dozvídáme z diaria rektora jezuitské koleje a univerzity P. Emanuela de Boye¹⁶ a z rektorovy výroční zprávy za rok 1685,¹⁷ byl součástí uvítacího ceremonálu

¹¹ Tamtéž, fol. 199v, 200r, v.

¹² Tamtéž, fol. 202r.

¹³ Tamtéž, fol. 199r.; viz k tomu též Fiala, Jiří: *Dějiny jezuitského konviktu 2. Jezuitský konvikt v Olomouci v letech 1621–1724*, in: *Jezuitský konvikt, sídlo Uměleckého centra v Olomouci*, Olomouc 2002, s. 64.

¹⁴ Moravský zemský archiv v Brně, fond E 28 Jezuité Olomouc, sign. II 2, fol. 199r.

¹⁵ Tamtéž, fol. 202r.

¹⁶ Tamtéž, fol. 202v.

¹⁷ *Annuae litterae provinciae Bohemiae Societatis Iesu 1682–1684, 1686–1687*, Národní knihovna ČR v Praze, sign. XXIII.C.105/10 (XXIII.C.105k), fol. 202v.

hold Tovaryšstva Ježíšova polskému králi před budovou jezuitské koleje, jakož i vytrubování a tři čestné salvy akademické milice, nastoupené u jezuitského kostela Panny Marie. Panovníka pozdravil rektor de Boye latinským projevem, za krále odpověděl jeho „procancellarius“, poté směli rektor i jeho řádoví spolubratři políbit králi ruku. Jan III. Sobieski přenocoval v Dietrichštejnském paláci (Horní nám. č. 9), jeho zповědník a notář byli pohoštěni u tabule v jezuitské koleji. Příštího dne zrána vyslechl polský král mši v jezuitském kostele, celebrou královým zповědníkem, prohlédl si jezuitskou kolej, konvikt a (v nepřítomnosti biskupa Karla II. z Lichtensteina-Castelcornu) biskupský palác, v kostele Panny Marie na Předhradí (stával do roku 1839 v místech nynější Knihovny města Olomouce) se poklonil ostatkům Jana Sarkandra a prošel se městem. V odpoledních hodinách pokračoval Jan III. Sobieski v cestě přes Prostějov k Vídni; v Prostějově si našel čas, aby své vroucně milované choti Maryšence (Marii Kazimíře d'Arquien, 1641–1716) dopisem mj. sdělil: „Nazítří jsme ještě asi tři míle projížděli horami, a když jsme z nich vyjeli, po míli rovné a krásné cesty jsme přijeli do Olomouce (to jest včera), hrubě unaveni pro ustavičné orací a spektakly, takže se na všední den musím oblékat jako na svatbu a přijíždět s kavalkádou jako ženich. K mému velkému utrpení musel jsem přenocovat ve městě. Ubytovali mě v takovém domě, kde byl pouze mázhaus a síň, jedno větší než druhé, a to kvůli tomu jejich nešťastnému orloji, abych na něj viděl, když se před odbíjením točí figurky kolem dokola jako pimprlata. Město je větší než Opava, ale lidé ne tak slušní; všecko je předražené, a ani prodávat nechtěli. Pouze otcové jezuiti mi prokazovali velkou čest a nazývali mě – jak v oracích, tak na cedulích přibitých před oltářem – salvátorem. Dneska jsem byl u nich i v paláci biskupa, kterého tu není. Jedno i druhé by mohlo stát uprostřed Říma. Lidé nám tady blahořečí a spínají za nás ruce k Bohu.“¹⁸

Stížnost polského krále na olomouckou drahotu a neochotu místních obchodníků brát za prodávané zboží málo hodnotnou polskou minci je v jistém kontrastu s výčtem vikuálií věnovaných magistrátem mimo povinný kontingent jako zvláštní pozornost do královské kuchyně: „Jeden vůl, čtyři telata, 12 kusů krocanů, 24 kapounů, 12 skopců, kopa kaprů, kopa štik, osm sudů piva, čtyři vědra vína a centnýř [56 kg] čerstvého másla a sádla.“¹⁹ Přínos olomoucké jezuitské koleje v tom ohledu mohl být jen symbolický, jak ukazuje záznam v rektorově diariu ke dni 28. srpna 1683, kdy k Olomouci dorazil hlavní voj polské armády v čele s velkým korunním hejtmanem Stanisławem knížetem Jabłonowským (1634–1702). Byl to sbor o 33 600 mužích, posílený 28 děly, jejichž obsluhu komandoval generál dělostřelectva Marcin Kański (1636–1700), bagáž měli Poláci naloženu na 6000 vozech. Rektor de Boye se odebral do polského ležení s chlebem a vínem pro vojáky; setkal se s uvedeným polským vrchním velitelem, jenž ještě téhož

¹⁸ Cit. podle *Dopisy Maryšence*. Přel. Jaroslav Simonides. Praha 1974, s. 181–182.

¹⁹ Viz Fiala, Jiří: *Dějiny jezuitského konviktu 2. Jezuitský konvikt v Olomouci v letech 1621 až 1724*, in: *Jezuitský konvikt, sídlo Uměleckého centra v Olomouci*, Olomouc 2002, s. 63–64; dále viz Procházková, Jan: *Jan III. Sobieski v Olomouci v roce 1683*, in: *Ročenka Státního okresního archivu v Olomouci 10 /29/, 2001*, Olomouc 2002, s. 167–174.

dne zavítal do jezuitské koleje a následujícího dne svou návštěvu v koleji zopakoval, prohlédl si i konvikt a svůj příznivý dojem vyjádřil přáním, aby i jeho synové mohli v Olomouci studovat. Večer polská armáda od Olomouce odtáhla.²⁰ Polské oddíly procházely Moravou k Vídni obležené tureckou armádou ještě na počátku září 1683; dne 4. září vyhlásili polští vojáci v Olomouci poplach na základě zprávy, že vůdce uherských kuruců a spojenců Turků Imrich Thököly napadl město Lipník nad Bečvou. Ozbrojení olomoučtí měšťané a studenti spolu s tuctem střelců z vojenské posádky nato zaujali postavení před Hradskou branou na předměstí Ostrovech. Škody na majetku působili ovšem též spojenci, proto 6. září rektor de Boye nařídil, aby ve dvorech na statcích olomoucké jezuitské koleje a konviktu byly ustaveny hlídky „propter insolentias militum Polonorum (kvůli zpupnosti polských vojáků)“.²¹

Rozhodná bitva mezi křesťanstvím a islámem se uskutečnila u Vídně na Kahlenbergu dne 12. září 1683; zprávu o skvělém vítězství protiturecké koalice a hlavním podílu polské armády pod velením Jana III. Sobieského na tomto triumfu přinesl do Olomouce 14. září králův kurýr, cválající – jak píše rektor de Boye – „ad reginam“, tzn. s dopisem pro polskou královnu Maryšenku, v němž jí její královský choť sděloval podrobnosti o překotném ústupu Turků od Vídně i o přebohaté kořisti, která na vítěze čekala v opuštěném tureckém ležení. Přepychový polní stan velkého vezíra Kara Mustafy paši si vyžádal císař Leopold I. (1640–1705) pro sebe; po 180 letech, v polovině září roku 1853, mohli tento stan z rudého damašku, vyšívaného zlatem a stříbrem, shlédnout Olomoučané u příležitosti velkých manévřů ve vojenském táboře u Holice – postavil si ho tam generální adjutant císaře Františka Josefa I. (1830–1916) polní podmaršálek Karel Ludvík hrabě von Grünne (1808–1884). Kara Mustafu pašu nechal jeho pán, turecký sultán Mohamed IV. (1642–1692), za hanebnou porážku vyznavačů učení proroka Mohameda 25. prosince 1683 uškrten v Bělehradě hedvábnou šňůrou a poté stít, načež byla Mustafaova s'atá hlava předložena sultánovi na stříbrném podnose. Kámen, na němž byla mrtvola zardoušeného velkého vezíra Kara Mustafy paši zkrácena o hlavu, náleží k turistickým atrakcím tureckého města Edirne, zatímco Mustafaova lebka se nyní nachází v depozitáři Historického muzea města Vídně a čas od času se nad ní vedou diskuse, zda by přece jen neměla být pietně pohřbena, popřípadě navrácena do Turecka.²²

Jak se dočítáme v diariu olomouckého jezuitského rektora P. Emmanuela de Boye, dne 16. září 1683 potvrdil vídeňský postilion radostnou zvěst o záchraně křesťanské Evropy před expanzí islámu, což byl důvod k tomu, aby „in prandio nostris datum duplex solemniq (při obědě byla našim [tj. jezuitům] dána slav-

²⁰ Moravský zemský archiv v Brně, fond E 28 – Jezuité Olomouc, sign. II 2, fol. 202v. Viz k tomu Sobotková, Marie: *Ohlas válečných událostí 2. poloviny 17. století v zápiscích Mikuláše Františka Kerneria*. In: *AUPO*, Fac. phil., Moravica 3 – 2005, *Studia Moravica III*, s. 188–192.

²¹ Moravský zemský archiv v Brně, fond E 28 – Jezuité Olomouc, sign. II 2, fol. 203v.

²² Viz http://de.wikipedia.org/wiki/Kara_Mustafa; http://www.infobitte.de/free/lex/wpdeLex0/online/m/mu/Mustafa-_Kara.htm#.

nostní dvojitá porce)²³ Olomoucká akademická milice byla rozpuštěna v pondělí 27. září 1683 – dopoledne toho dne nechal „capitaneus“ baron de Luboticz nastoupit studentskou kompanii na školním nádvoří k děkovacímu aktu, při němž obřadně odevzdal představitelům univerzity „vexillum Academicum“ (akademickou korouhev), umístěné nato „in cubiculo“ (dosl. v ložnici) pátera provinciála, tj. v místnosti určené k ubytování představeného české jezuitské provincie při jeho vizitacích koleje. Zde obdržel velitel rozpuštěné milice „haustum“ (doušek), nejspíše vína, zatímco její řadoví příslušníci na školním nádvoří „panis et vas cerevisiæ“ (chléb a vědro piva). Následujícího dne o svátku sv. Václava zazněl v olomoucké katedrále, zasvěcené témuž patronovi, na oslavu osvobození Vídně z tureckého obležení „hymnq ambrosianq“, tj. hymnus počínající slovy „Te Deum laudamus (Tebe, Bože, chválíme)“, za jehož autora se pokládá církevní Otec sv. Ambrož (asi 340–397).²⁴

Ze záznamů v diariu rektora jezuitské koleje a univerzity v Olomouci P. Emanuela de Boye plyne, že se život ve zdejších jezuitských institucích vracel po pomnutí tureckého nebezpečí do svých obvyklých kolejí. Vedle jezuitské koleje, tj. řádového domu, náležely k těmto institucím jezuitské školy, tj. gymnázium a univerzita a jezuitská ubytovací zařízení – konvikt (určený pro šlechtické samoplátce a alumny, tj. studenty vydržované z císařských, papežských a jiných nadací) a seminář sv. Františka Xaverského (založený původně pro péči o chudé studenty). Hospodářské zázemí těchto institucí se opíralo o výnosná jezuitská dominiia (feudální panství) a výnosy z nadací. Ke statkům olomoucké jezuitské koleje náležely vsi Čejkovice a Kobyly u Hodonína, Rokytnice u Přerova s městečkem Kokory a vsí Lukovou, Bohdalice a Kučerov u Vyškova, Vinary a Buk u Přerova, jakož i dvory v Přestavlkách u Olomouce, v Hostkovicích u Tršic na Olomoucku a v Nelešovicích u Přerova. Olomoucký jezuitský konvikt vlastnil město a panství Nový Jičín s dvanácti okolními vesnicemi a hradem Štramberkem, statek Rymnice u Holešova a dvůr v Hejčíně (nyní olomouckém předměstí), zatímco seminář sv. Františka Xaverského byl vydržován toliko z výnosu nadací, jichž bylo roku 1680 sedmadvacet.²⁵ V rektorském diariu proto nacházíme hojně záznamy o cestách rektora a dalších členů koleje do uvedených lokalit i jinam, o konfliktech s poddanými či s okolními vrchnostmi, o dovozu potravin, piva a vína pro potřebu jezuitské koleje, konviktu či semináře, o stavebních pracích v jezuitských budovách apod. Další časté záznamy se týkají výukových či kázeňských záležitostí, zejména udílení akademických gradů, běžných i významných církevních obřadů, procesí a činnosti kongregací neboli sodalit (zbožných bratrstev).

Uvedme pro ilustraci tři, svým způsobem výjimečné záznamy v tomto diariu z konce roku 1683 a z roku 1684 – v tomto roce, a to 10. října, ukončil P. Emanuel de Boye své první rektorské působení v Olomouci. Dne 29. září 1683 „absolve-

²³ Tamtéž, fol. 204r.

²⁴ Tamtéž, fol. 205r.

²⁵ Viz k tomu zejm. Nešpor, Václav: *Dějiny univerzity olomoucké*, Olomouc 1947, s. 35–36, 156, 171–172.

runt exercitia P. Cresa, et P. Kretschmer“²⁶ že totiž jmenovaní jezuitští páteři absolvovali duchovní cvičení, jak toho žádaly řádové regule ustanovené sv. Ignácem z Loyoly. Zatímco o P. Michaelu Kretschmerovi víme jen tolik, že v Olomouci přednášel etiku, logiku, fyziku a metafyziku a že v roce 1687 zastával úřad děkana filozofické fakulty, náleží P. Jakub Kresa (1648–1715), rodák ze Smržic u Prostějova, k nejvýznamnějším matematikům v historii této vědní disciplíny. Po vstupu do Tovaryšstva Ježíšova v roce 1667 a studiích filozofie a teologie na Karlo-Ferdinandově univerzitě v Praze vyučoval páter Kresa v roce 1681 na olomoucké univerzitě hebrejštinu a v letech 1683–1684 matematiku, později působil ve Španělsku na univerzitě v Madridu a na královské námořní akademii v Cádizu. Proslavil se především svými pracemi věnovanými trigonometrii, a byl proto nazýván „Euklides Západu“.²⁷

Ke dni 20. června 1684 se dočítáme, že do Olomouce zavítal rektor brněnské jezuitské koleje P. Jiří Hiller (1638–1706) s brněnským novicmistrem P. Guilielmem Broschem (1633–1713). Následujícího dne dopoledne se konala slavnost blahoslaveného Aloise (z Gonzagy, 1568–1591, svatořečeného roku 1726) a rozloučení s metafyziky, tj. absolventy filozofické fakulty, odpoledne byl rektor de Boye s brněnským rektorem uvítán „in Hatschein“, tzn. v konviktním dvoře v Hejčíně. Ve čtvrtek 22. června bylo v jezuitských školách prázdno, jezuitští novicové odcestovali do Brna a oba rektori odejeli „ad Illustr^m Miroviam“, tzn. „k Nejjasnějšímu [biskupovi] na [biskupský hrad] Mírov“²⁸ kam se předchozího roku uchýlil před válečným nebezpečím olomoucký biskup Karel II. z Lichtensteina-Castelcornu. Návštěva jezuitských rektorů na Mírově se sice uskutečnila ve dnech, kdy se biskup rozhodl učinit kroky směřující k ukončení vlekoucího se procesu se šumperským děkanem Kryštofem Aloisem Lautnerem, uvězněným 18. srpna 1680 pro údajné styky s ďáblem a čarodějnictvím, a kdy byl Lautner v Šumperku podrobován výslechům na mučidlech – jenže rektor de Boye v následujícím diářovém záznamu toliko uvedl: „Recurri Mirovia’ ad noctem. Domi consueta. (Přijel jsem z Mírova na noc. Doma obvyklé záležitosti.)“

Třetí záznam v rektorském diáriu pátera de Boye, učiněný na sklonku jeho prvního olomouckého rektorátu dne 25. září 1684, dokládá, že i na jezuitských statcích bývaly potíže s nepoctivými hospodářskými úředníky: „Fugit cum compedibus Petrq Studeniczky, Scriba Bohdalicensis, positus in custodiam Kokorii propter defectq ingentes in oeconomia (S pouty utekl Petr Studenický, bohdalický písař, vsazený do šatlavy v Kokorách kvůli ohromným úbytkům v hospodářství).“

Dne 8. října byl promulgován nový rektor olomoucké koleje a univerzity TJ, P. Jiří Weis (1636–1687); téhož dne po obědě se P. Emmanuel de Boye odebral do Prahy a dne 17. října 1684 se ujal rektorského úřadu jezuitské koleje U sv. Klimenta na Starém Městě Pražském, jež vykonával do 6. ledna 1688. V souvislosti s tehdejšími způsobem obsazování úřadu rektora magnifika Univerzity Karlo-Fer-

26 Tamtéž, fol. 219r.

27 Viz např. http://www.sweb.cz/navarikp/lideabc_m.html#K.

28 Moravský zemský archiv v Brně, fond E 28 – Jezuité Olomouc, sign. II 2, fol. 219r.

dinandovy, tzn. rotace představitelů jejich čtyř fakult – filozofické, právnické, lékařské a teologické, byl P. Emmanuel de Boye dne 21. srpna 1686 postaven do čela tohoto vysokého učení, a to do 22. listopadu 1687. Poněvadž během této doby pobýval půl roku v Římě jako účastník 13. generální kongregace Tovařystva Ježíšova, zastupoval jej ve funkci rektora magnifika vicerektor P. Vilém Dvorský.²⁹ Poté se P. Emmanuel de Boye vrátil do Olomouce a řídil zde jako regent provoz zdejšího jezuitského konviktu. Dne 19. prosince 1690 vystřídal v rektorské funkci P. Jiřího Hillera, přičemž navázal na jeho záznamy v dalším svazku rektorských diarií. Povšimněme si nejprve některých sdělení týkajících se studentů jezuitského gymnázia a univerzity. Například dne 4. června 1691 pozval opat premonstrátského konventu na Hradisku u Olomouce univerzitu k účasti na oslavě sv. Viktora (římského papeže v letech 189–199 nebo 202, skončivšího jako mučedník), jehož ostatky hradiští premonstráti získali a 5. června 1691 je hodlali vystavit k veřejnému uctívání v chrámu Navštívení Panny Marie na Svatém Kopečku. Rektor de Boye pozvání přijal a současně povolil studentům, aby při procesí, jež mělo být součástí oslavy, nesli pochodně.³⁰

O přitažlivosti olomouckého vysokého učení i pro studenty z dalekých zemí svědčí záznam k 13. prosinci 1691: „Heri baptizatus fuit Studiosq̄ unq̄, quia venit ex partibq̄ Saracenorū ante Studia, et numquam meminuit nec audivit se baptizatum. Consulti, qui eum primi acceperant, nec certitudine dare poterant, sed iudicūrent tutissimum esse ut baptizetur sub conditione. (Včera byl pokřtěn jeden student, poněvadž přišel před studii z krajin Saracénů [tj. z Arábie], a nikdy se nepamatoval ani neslyšel, že by byl pokřtěn. Byli dotázáni ti, kteří ho první přijímali, leč nemohli poskytnout jistotu; rozhodli však, že bude nejbezpečnější, bude-li pokřtěn podmínečně.)“³¹

V polovině následujícího roku musel rektor de Boye čelit studentské rebelii, když zrušil dne 24. července 1692 „recreatio“. Na škoních vratech se vzápětí objevila písemná výzva k odporu vůči tomuto aktu a odpoledne onoho dne vskutku mnozí studenti „cum magnā insolentia ex porta cathedralis Ecclesiae progressi sunt usq̄ ad S^m Crucem – s velikou vychloubačností vyrazili z brány [u] katedrálního kostela až ke svatému kříži“,³² tzn. z Hradské brány, jež stávala v místech nynějšího hotelu Palác, za městské hradby. Na akademické poradě bylo nato usneseno, aby pisatelé výzvy „ex matricula deantur (byli vyškrtnuti z matricy)“, což se rovnalo vyloučení z dalšího studia. Dne 28. července 1692 byla studentské obci shromážděné v akademickém auditoriu sdělena jména původců rebelie a způsob jejich potrestání;³³ hlavní původce vzbouření, od této chvíle již bývalý student logiky (tj. prvního ročníku filozofické fakulty) Gröschel, byl navíc

²⁹ Viz Čornejová Ivana – Fechtnerová Anna, c. d.; Beránek, Karel a kol.: *Dějiny Univerzity Karlovy II, 1622–1802*, s. 91.

³⁰ Moravský zemský archiv v Brně, fond E 28 – Jezuité Olomouc, sign. II 3, fol. 53r.

³¹ Tamtéž, fol. 66v.

³² Tamtéž, fol. 81r.

³³ Tamtéž, fol. 81v.

uvržen do akademického karceru, z něhož vyvázl až 7. srpna 1692. Na prosby vyloučených ze studia o milost odpověděl 1. srpna 1692 akademický magistrát zamítavě.³⁴ V univerzitní matrice je uveden mezi studenty logiky imatrikulovanými 11. a 12. prosince 1691 „Nobilis D. Marianus Groeschel Patritius Moravus Brunensis (Šlechtný pan Marian Groeschel, patricij [= příslušník městské elity], Moravan, z Brna)“, přičemž je tento zápis přeškrtnut;³⁵ shodně je naloženo se záznamy o imatrikulaci čtyř dalších studentů, při nichž je navíc uvedeno „deletus publicè Anno 1692 (vyškrtnut veřejně roku 1692)“.³⁶

Daleko shovívavěji si počínal rektor de Boye v případě pěti juristů (tj. posluchačů privátních přednášek světského profesora civilního práva, kteří byli imatrikulováni, a podléhali tak akademické jurisdikci), uvržených 5. ledna 1694 pro nejmenované provinění do městského vězení a na rektorův zákrok propuštěných; pětici mečů zabavených delikventům poslal nato městský komandant do rektorových rukou.³⁷ Když pak o masopustu dne 18. února 1694 povolil rektor scholastikům (studujícím příslušníkům jezuitské koleje), aby se bavili buď hrou „Pedes Apostolorum“ (tj. Nohy apoštolů), nebo hrou „olla Fortunae“ (tj. Hrnc štěstěny – nejspíše druh loterie), nezbylo mu, než rezignovaně zaznamenat do diaria, že „modeste fecerunt omnia (spokojeně hráli vše)“.³⁸

Zmínili jsme se výše o světském profesoru civilního práva – je zapotřebí říci, že právnické studium nemělo na olomoucké jezuitské univerzitě ustláno na růžích. Na základě rozhodnutí moravských zemských stavů zahájil soukromé přednášky z civilního práva dne 3. ledna 1679 doktor obojího práva Karel Ferdinand Irmmler;³⁹ přednášky z práva kanonického pokládali jezuité za svou doménu, nikterak je však nepreferovali. V roce 1683 bylo Irmmlerovo pověření právnickými přednáškami moravskými stavy o dva roky prodlouženo, o dalších osudech právnického studia v Olomouci chybějí zprávy až do roku 1691, kdy o udělení profesury práv na olomouckém vysokém učení požádal moravské stavy právě promováný doktor obojího práva a filozofie Jiří Tobiáš Alberti. Na stavovské doporučení a bez ohledu na protesty a stížnosti univerzity, zmiňované v diariu rektora de Boye, obdržel Alberti 6. října 1692 od císaře Leopolda I. dekret, jímž byl zmocněn přednášet civilní právo jak privátně ve svém bytě, tak veřejně (dělo se tak v budově zemské sněmovny na dnešním Žerotínově náměstí) za roční plat 300 zlatých, zatímco Albertiho předchůdce, profesor Irmmler, se musel spokojit s polovinou této částky.⁴⁰ Navíc se pod tlakem nejvyšší zemské instance – královského tribunálu uvolil akademický magistrát 31. října 1692 zapsat profesora

³⁴ Tamtéž, fol. 82r.

³⁵ Zemský archiv Opava, pracoviště Olomouc, fond Univerzita Olomouc (1576) 1640–1950, *Matricula Academiae Olomucensis, Anno MDCXL*, Úřední knihy, inv. č. 53/5, fol. 475.

³⁶ Tamtéž, fol. 469, 470, 471.

³⁷ Moravský zemský archiv v Brně, fond E 28 – Jezuité Olomouc, sign. II 3, fol. 125v.

³⁸ Tamtéž, fol. 130v.

³⁹ Moravský zemský archiv v Brně, fond E 28 – Jezuité Olomouc, sign. II 2, fol. 17r.

⁴⁰ Moravský zemský archiv v Brně, fond E 28 – Jezuité Olomouc, sign. II 3, fol. 84r.

Albertiho do univerzitní matriky jakožto člena akademie (nikoli ovšem jako řádného profesora).⁴¹ Veřejně profesor Alberti oznámil zahájení svých právnických přednášek teprve 7. března 1693 a po zbývající dobu rektorátu P. Emmanuela de Boye je zřejmě konal bez dalších překážek.⁴²

Své druhé rektorské působení v Olomouci ukončil P. Emmanuel de Boye 12. dubna 1694, od 25. července 1695 do 12. října 1698 stál v čele jezuitské koleje, semináře a gymnázia v Jindřichově Hradci, poté působil ve svatoklimentské koleji TJ na Starém Městě Pražském a Karlo-Ferdinandově univerzitě jako nejvyšší studijní prefekt, konzultor, examinátor a děkan teologické fakulty. Bez zřetele na své, dne 12. října 1700 oslavené pětadesátiny byl P. Emmanuel de Boye ke dni 18. října 1700 pověřen českým jezuitským provinciálem P. Ferdinandem Rudolfem Waldthausenem zastáváním úřadu rektora jezuitské koleje, gymnázia a semináře ve slezské pevnosti Nise (Slezsko bylo do roku 1740 součástí Koruny české, tedy i české provincie Tovaryšstva Ježíšova), kde také již po třech měsících, a to o Štědrém dnu 24. prosince 1700, zemřel.⁴³

P. EMMANUEL DE BOYE, S.J., IN OLMÜTZ (Aus dem Leben des jesuitischen Würdenträgers)

Zu den wichtigen Persönlichkeiten der tschechischen Provinz der Gesellschaft Jesu (Societas Jesu) gehört P. Emmanuel de Boye (*12. 10. 1639 Prag – † 24. 12. 1700 Neisse in Schlesien). Während seines Lebens bekleidete er das Amt des Rektors des Jesuitenkollegs und der Schulen in Neuhaus und Neisse, war zugleich zweimal Rektor Magnifikus der jesuitischen Universität in Olmütz und eine Zeit lang Rektor Magnifikus der Karl-Ferdinand-Universität in Prag. Die Ordensoberen von P. Emmanuel de Boye waren seinem Bemühen, als Missionar in exotischen Ländern zu wirken, nicht zugeneigt – nach nicht ganz einem Jahr der Mission in Schweden im Jahre 1674 musste P. Emmanuel de Boye sich auf eine Korrespondenz mit jesuitischen Missionaren in Übersee beschränken. Zwei jesuitischen Missionaren aus Mähren, die während ihres Studiums das Olmützer Kolleg der Gesellschaft Jesu absolviert haben, widmete P. Emmanuel Boye umfangreichere, in den Jahren 1691 und 1702 als Buch erschienene, Elogien, die für die Geschichte der Gesellschaft Jesu und ihre Tätigkeit in den Kolonien der europäischen Staaten von großer Bedeutung sind. Diese waren P. Augustin Strobach (1646–1684), ein gebürtiger Iglauer, umgebracht von Eingeborenen in Mikronesien auf Rota, einer der Inseln der Marianen, und P. Jindřich Václav Richter (1652–1696), gebürtig aus Prossnitz, erschlagen von Indianern in Amazonien.

⁴¹ Tamtéž, fol. 88v.

⁴² Tamtéž, fol. 98r. Srov. Navrátil, Jan a kol.: *Kapitoly z dějin olomoucké univerzity 1573–1973*, Ostrava 1974, s. 39.

⁴³ Viz Fechtnerová, Anna: c. d., s. sv. II – *Morava, Slezsko*, Praha 1993, s. 451.

Popisky k následujícím obrazovým přílohám:

1. (str. 71)

Záznam v rektorském diariu P. Emmanuela de Boye ze dne 27. srpna 1683 o návštěvě polského krále Jana III. Sobieského u olomouckých jezuitů: „27 Feria 6. Rex cum toto Suo comitatu venit ad Ecclesiam nostram. Sacrum legit Confessarius Regis coram expositi Venerabili. decantate Litaniae Lauretanæ. post hac benedictio. Dum Regem deduceremq; ad currum, ille se vertit ad Collegium, visitavit Bibliothecam, Tricliniū, Convictum, ubi rursus Salutata fuit à Basiliano elegantiori oratione. Summā astabili^m oscendit Rex. inde abivit ad domum Principis, ubi modiu tempore se detinuit et consenso equo prosecuta est iter. (27. Svátek 6. Král se svým celým dvorem přišel do našeho kostela [= jezuitského kostela Panny Marie]. Mši četl králův zpovědník před velebným představením zpívané loretánské litanie, po této [následovalo] požehnání. Když jsme krále doprovodili k povozu, onen [tzn. král] se obrátil ke koleji, navštívil knihovnu, jídelnu [a] konvikt, kde byl zase pozdraven basiliánem [= příslušníkem řeckokatolické řehole sv. Basilia Velikého; někteří basiliáni z východních území Polského království studovali jakožto papežští alumni teologii na olomoucké jezuitské univerzitě]. Celkově projevoval král pevnost. Odtud král odešel do rezidence knížete [biskupa Karla II. z Lichtensteina-Castelcornu], kde se po krátký čas zdržel, a vsednuv na koně pokračoval v cestě.“ Moravský zemský archiv v Brně, fond E 28 Jezuité Olomouc, sign. II 2, fol. 202v.

2. (str. 72)

Titulní list elogia (posmrtné chvály) vydaného tiskem v Olomouci roku 1691, podruhé tamtéž roku 1709 a potřetí v Brně roku 1886 pod titulem znějícím v českém překladu Život a skon ctihodného P. Augustina Strobacha z Tovaryšstva Ježíšova, misionáře vybraného z české provincie pro Mariánské ostrovy a od odpůrců svaté víry na těchže ostrovech roku 1684 v měsíci srpnu barbarsky zavražděného. Autor elogia P. Emmanuel de Boye, vykonávající v letech 1690–1694 podruhé úřad rektora olomoucké koleje a univerzity Tovaryšstva Ježíšova, popsal život a mučednickou smrt jezuitského misionáře P. Augustina Strobacha, narozeného roku 1646 v Jihlavě. Strobach, pocházející ze zbožné jihlavské rodiny (dva z jeho bratří, Jan a Tobiáš, byli rovněž jezuiti), vstoupil do Tovaryšstva Ježíšova roku 1667, studoval na jezuitských školách v Brně, Znojmě, Olomouci a Telči a působil zprvu jako profesor poetiky na jezuitském gymnáziu v Litoměřicích a profesor rétoriky v Uherském Hradišti. Roku 1678 odešel pater Strobach s pěti dalšími jezuiti z Čech přes Itálii do Španělska, roku 1680 se přeplavil přes Atlantik do mexického přístavu Veracruz. Odtud po souši cestoval do mexického přístavu Acapulco na tichomořském pobřeží a lodí přes Pacifik na Filipíny a dále na Mariánské ostrovy. Přidružil se tu ke svým řeholním spolubratřím, kteří zde založili první jezuitskou misii roku 1668, na ostrově Guam se naučil základům jazyka domorodců a vedl pak jezuitskou misii na ostrově Rota; zde byl roku 1684 zabit při velkém povstání domorodců proti španělským kolonizátorům. Pozoruhodná

Strobachova relace z Mariánských ostrovů je v českém překladu otištěna v publikaci Česká touha cestovatelská (Cestopisy, deníky a listy ze 17. století), Praha 1989, s. 424–435.

3. (s. 73)

Titulní list elogia zasvěceného P. Emmanuelem de Boye památce P. Jindřicha Václava Richtera; titul zní v českém překladu následovně: Život a skon ctihodného Otce Jana Richtera, ze čtyřiceti dělníků Tovaryšstva Ježíšova vyslaných z české provincie do Ameriky ke spravování obrácených nevěřících, od kolébky odpůrci svaté víry po dvaceti letech obětavých apoštolských prací na rozvoji redukci Pirů barbarsky zavražděného roku 1696 na počátku listopadu, sepsané Otcem Emmanuelem de Boye z Tovaryšstva Ježíšova. Elogium bylo vytištěno v klementinské tiskárně na Starém Městě Pražském roku 1702, tzn. až po autorově smrti. Páter Jindřich Václav Richter, narozený 7. září 1752 v Prostějově v rodině panského úředníka, vstoupil do Tovaryšstva Ježíšova 15. října 1670. Studoval na jezuitských školách v Olomouci, Brně, Jičíně a v Praze, jako magistr filozofie učil na pražských jezuitských gymnáziích, po absolvování pražské teologické fakulty dosáhl v březnu 1683 kněžského svěcení a 4. října téhož roku se vypravil společně s jezuitou P. Samuelem Fritzem z Trutnova do Jižní Ameriky. Přes Quito, hlavní město Equadoru, a Santa Fé de Bogotá, nyní Bogotá, hlavní město Kolumbie, dorazil Richter do Amazonie v Brazílii, kde po řadu let vedl misie a zřizoval redukce (osady christianizovaných indiánů) v poříčí horního Maraňonu, mj. též u kmene Pirů, sídlícího na středním a horním toku řeky Ucayali. Roku 1696 vyprovokoval Richterův sluha Jindřich Mameluk mezi indiány povstání namířené vůči snahám misionářů čelit španělské koloniální politice využívající kmenových konfliktů ke genocidě domorodého obyvatelstva. Na počátku roku 1696 byl Richter, cestující do nových redukcí kmene Pirů, přepaden indiány kmene Conibos vedenými Mamelukem a spolu se svými dvěma průvodci, Salvadorem de Hoyos a Mikulášem z Limy, zabit; zprávu o Richterově smrti přinesli španělským úřadům dva indiáni kmene Jeveros. – Dochovalo se celkem sedm Richterových dopisů o jeho misionářské činnosti mezi indiány, tři z nich jsou adresovány P. Emmanuelovi de Boye; dopisy vydal v českém překladu a s podrobným komentářem Zdeněk Kalista v publikaci Cesty ve znamení kříže, 2. vyd. Praha 1947, s. 55–97 (249–266).

27
 Feria 6. Alex cum fratre suo Comitate venit ad Eulepam Norham.
 Iam legio Cossepami Regis eram ex p[ar]te venerabilis. de archie
 Litanis Laurens. post hoc benedicti. dum Regem de usomga
 curam, ille se venit ad Collegium, visitavit Bibliothecam, Tichin,
 Conventum, ubi magis salutis p[ar]te a Benigno eleganti oratione.
 Summa ahabilitatem ostendit. inde abiit ad Domum Pincipii,
 ubi modico tempore se detinuit et confessa ipse presentibus.

V I T A
Collegij **ET** *Locij Jesu*
O B I T U S
VENERABILIS PATRIS
AUGUSTINI
STROBACH
 è SOCIETATE JESU,
Olomucij **EX** *Biblioth. S. Spiritus*
Provincia Bohemiæ
 pro Insulis Marianis electi
MISSIONARII;
 Et à
Rebellibus Sanctæ Fidei in iisdem
Insulis barbarè trucidati
ANNO 1684. MENSE AUGUSTO.
CONSCRIPTA
 à
P. EMMANUELE
 De BOYE, è Societate JESU,
 Anno M. DC. XCI.

CUM LICENTIA ORDINARII.
 OLOMUCII, Typis Joannis Josephi Kylian,

Collegij Societatis Jesu Brunae
VITA ET OBITUS
VENER: PATRIS
HENRICI
WENCESLAI
RICHTER,

Ex Quadraginta Operarijs
SOCIET: JESU

pro curriculo P. Spiritualis.
Anno 1702
versionem
Ad procurandam infidelium con-

EX PROVINCIA BOHEMIÆ
IN AMERICAM MISSIS,
 à Cunibus Sacræ Fidei Rebellibus

Post consecratos Apostolicis Laboribus
Annos duodecim

In progressu ad Reductionem
Pirorum
Barbarè trucidati

Anno 1696. sub initium Novembris
 conscripta
 à **PATRE EMMANUELE DE BOYE**
 è Societate JESU.

PRAGÆ, Typis Universitatis Carolo-Ferdin: in Col-
 gio Soc: JESU ad S. Clementem A, 1702.

